

В. Г. Дригайло, директор НТБ НТУУ “КПІ”

Інформатизація НТБ НТУУ “КПІ”: стан і перспективи

НТБ НТУУ “КПІ” побудована в 1979 році за індивідуальним проектом є однією із кращих вузовських бібліотек. Вона обслуговує біля 50 тисяч читачів, в тому числі 39 тисяч студентів. Кожен з них одержує необхідні джерела за 15-20 хвилин. Але в галузі інформатизації вона поступалася кращим вузовським бібліотекам Європи, про це відзначала Зальцбурська комісія.

Нині з ініціативи ректора НТУУ “КПІ” проф. Згуровського М.З. розроблений проект локальної обчислювальної мережі НТБ НТУУ “КПІ”, який втілюється в життя.

В бібліотеці здійснювався і здійснюється еволюційний процес інформатизації. Пройдено на цьому шляху три етапи. Нині 3 жовтня 2001 року бібліотека знаходиться на четвертому етапі розвитку в цьому напрямку.

Перший етап – початковий з 1987 по 1993 рік, коли використовувалась власна програма, розрахована на масову бібліотеку. Використовувалась техніка не вищого гатунку. Одним словом, варились у власному соці, але досвід був набутий. Було розроблено технічне завдання на автоматизовані системи: “Електронний каталог”, “Передплата”, “Індикатор виданої наукової літератури”, “Іноземна періодика”, “Методичні видання університету”. Продовжувалась робота над підсистемами “Читач”, “Нормативно-технічна документація”, “Книгозабезпеченість”, “Комплектування і облік фондів”.

Другий етап – створення першої черги локальної бібліотечної мережі, яка охопила 5 відділів і дирекцію бібліотеки. До мережі підключено 12 робочих місць. Охоплює період з 1993 по 1998 роки. Все це було зроблено на основі обчислювального комплексу VAX 4000-200 фірми “Діджитал” і програмного забезпечення “ALEPH” фірми Ex-Libris. У 1995 році фірма встановила 300-ту робочу версію програми “ALEPH”. Була проведена велика робота по її освоєнню. Досить сказати, що було зконвертовано 65 тисяч записів із попереднього банку даних. Бібліотека була підключена до Internetу. В 1997 році була придбана і освоєна техніка для друкування пластикових читацьких квитків.

Третій новий якісний етап розпочався в 1998 році і продовжувався по 2001 рік. В цьому році були розпочаті роботи по переходу на нову 500-у версію програми “ALEPH”. Це стало можливим завдяки коштам, отриманим по гранту від Міжнародного фонду “Відродження” та інституту відкритого суспільства м. Будапешт. Також був одержаний грант “Створення загальних засад для організації корпоративної мережі бібліотек - користувачів інтегрованого програмного забезпечення ALEPH в Україні” разом з міською публічною бібліотекою ім. Л. Українки і бібліотекою

Києво-Могилянської академії. Також бібліотека прийняла участь в корпоративному проєкті “Автоматизований зведений каталог періодичних видань бібліотек вищих навчальних закладів м. Києва”. Було проведено навчання співробітників по введенню даних в форматі ЮНІМАРК.

Четвертий етап комплексної автоматизації бібліотеки розпочався в 2001 році, коли на засіданні ректорату було прийняте рішення з вирішення цього питання. Коли була розроблена програма розвитку НТУУ “КПІ” до 2010 року. В цій програмі в пункті 1.14 відзначено, що необхідно завершити інформатизацію НТБ і забезпечити постійне поповнення її фондів необхідною навчальною та науковою літературою, створити умови для входження бібліотеки до мережі INTERNET і надання студентам, викладачам і науковцям доступу до бібліотечних фондів усього світу. 24 грудня 2001 року ректор університету проф. Згуровський М.З. затвердив проєкт локальної обчислювальної мережі бібліотеки НТУУ “КПІ” на 218 точок підключення.

Без розвинутих засобів телекомунікацій сьогодні не може функціонувати жоден конкурентноздатний вуз і його бібліотека. Послуги глобальних мереж, власні інформаційні вузли, якісні канали зв'язку, розвинена інфраструктура корпоративної мережі, яка охоплює всі підрозділи - це той рівень інформатизації, який слід визнати сьогодні як необхідну передумову успішного розвитку і функціонування. Інформаційна мережа призначена для вирішення таких задач:

- об'єднання комп'ютеризованих робочих місць в усіх читальних залах та робочих кімнатах персоналу в єдину локальну мережу і організація ефективного доступу до централізованих інформаційних ресурсів бібліотеки та університету;
- апаратна підтримка інформаційних ресурсів бібліотеки;
- забезпечення користувачів мережі ефективним каналом доступу до глобальних мереж.

В рамках проєкту вирішені такі основні завдання:

- проведено аналіз територіальних та будівельних особливостей будинку бібліотеки, аналіз існуючої мережі апаратних та програмних засобів, розроблена структура локальної мережі, яка відповідає стандартам;
- розроблена кабельна система мережі, яка включає інформаційну систему і систему електроживлення. Інформаційна кабельна система відповідає стандартам: Європейському, міжнародному, американському;
- розроблені пропозиції по вибору апаратних мережевих засобів;
- розроблені рекомендації по захисту мережі від неякісного електроживлення;
- розроблені рекомендації по побудові логічної структури мережі;
- розроблені рекомендації по адмініструванню мережі. Мережа розрахована на 218 точок підключення (дивись структуру схеми мережі). Усі вимоги технічного завдання виконані в повному обсязі. Модернізація виконується шляхом заміни активного обладнання мережі. В цьому році буде освоєно 50 точок підключень.

Побудова такої інформаційної мережі бібліотеки надасть можливість в подальшому організувати послуги аудіо та відеоконференцзв'язку в бібліотеці, розробляти електронні каталоги, бази даних, інформаційні вузли з електронною документацією, на базі яких розробляти та реалізовувати системи дистанційного навчання. Тобто побудова інформаційної мережі надасть можливість в повній мірі реалізувати проект електронної бібліотеки НТУУ “КПІ” і буде сприяти більш ефективній інтеграції університету у світовий інформаційний простір.

Стосовно створення електронної бібліотеки питання розглядалось на засіданні адміністративної ради НТУУ “КПІ” з питань розвитку інформаційної структури інфраструктури університету 21.11.2001 року, де було розглянуто проект “Положення про електронну бібліотеку НТУУ “КПІ”, розроблений бібліотекою. Ця робота розрахована на 2 роки. У структурні підрозділи роздано форми подання даних до електронного каталогу НТБ НТУУ “КПІ”, а також подання електронних версій повних текстів публікацій до НТБ НТУУ “КПІ”. Робота в цьому напрямку буде продовжуватись. В програмі розвитку НТУУ “КПІ” також є такий пункт - впровадити інформаційно-виробничу систему “Освіта” з такими компонентами: “Доуніверситетська підготовка”, “Абітурієнт”, “Деканат”, “Студмістечко”, “Бібліотека”, “Відділ кадрів”, “Студент”. Бібліотека стає складовою частиною цієї системи, беручи і надаючи необхідну інформацію компонентам: “Доуніверситетська підготовка”, “Абітурієнт”, “Деканат”, “Студент”. Це і номери читацьких квитків до пластикового квитка, це читацька заборгованість студентів, накази по студентському складу, тощо. Ця робота буде вдосконалюватись.

Бібліотека також буде приймати участь і обмінюватись інформацією з політехнічними вузами і іншими академічними установами України через систему УРАН.

Які загальні висновки з питань інформатизації бібліотек можна зробити на основі досвіду роботи нашої бібліотеки?

По-перше інформатизація призвана допомогти бібліотекареві якісно, повно, і оперативно обслужити читача і не більше.

По-друге інформатизація – справа занадто дорога, через кожні 5-10 років необхідно оновлювати техніку.

По-третє постійно необхідно вирішувати проблеми забезпечення кадрами, їх адаптації, поєднання і регулювання бібліотечних і інженерно-технічних кадрів.

По-четверте підготовленість не тільки співробітників бібліотеки, а і технологічних процесів, які здійснюються в бібліотеці, їх регламентаційно - методичне забезпеченість у відповідності із впровадженням інформаційних технологій і вимогами сьогодення. Потрібно, щоб були готові до цього не тільки люди, а і структурні підрозділи.

По-п'яте потрібне сучасне програмне забезпечення. Важливе значення має вибір формату запису в програмному забезпеченні Юнімарк, Онікс.

По-шосте створення локальної комп'ютерної мережі бібліотеки з виходом її на університет, інші бібліотеки, в INTERNET.

По-сьоме ідеологічне забезпечення комп'ютеризації бібліотеки. Розробка стратегії та тактики комп'ютеризації, тобто оперативних короткострокових і перспективних довгострокових програм інформатизації.

По-восьме використання як інструменту управління цим процесом системного, комплексного аналізу і підходу вирішення цих проблем.

Попри все життя постійно вимагає вдосконалення інформатизації бібліотек відповідно до вимог сьогодення. І ми це повинні постійно враховувати в своїй роботі, виходячи із Окінавської хартії глобалізації суспільства, девізу ЮНЕСКО "Інформатизація для всіх".